

گزارش

مهاقوی قلب

خبرنگار

تغییر شهرداران شهرهای کوچک و بزرگ کشور، یک حق قانونی است اما آن چه که باید به آن توجه ویژه شود، عمر کوتاه مدیریت شهری و به دنبال آن مشکلات شهروندان و در مجموع، دغدغه مردم است. سال هاست که صحبت از تغییرات زودهنگام شهرداران شده و به نوعی در اذهان عمومی تقابل و ناسازگاری بین شوراهای شهر و شهرداری‌ها تصویر شده است. آن چه که مسلم است، چنانچه شهرداری و شهورا باهم، و در کنار هم و هماهنگ گام بردارند، شهر سود خواهد برد. از سویی دیگر در برخی موارد بدون اینکه جایگزینی قوی برای شهردار انتخاب شود، به سرعت شهردار برکنار شده و فرد دیگری جایگزین او می‌شود. همین امر سبب شده که به‌طور میانگین عمر شهرداران به حدود دو سال تقلیل پیدا کند. تغییرات در مدیریت شهری می‌تواند شهر و شهروندان را با مشکلات عدیده‌ای مواجه و توسعه شهر و فراهم کردن رفاه مردم را با کاستی‌ها و نقصان روبه‌رو کند. چندی پیش هم اسکندر مؤمنی در آیین تکریم و معارفه استاندار خوزستان با بیان این که بناست که با کمک نمایندگان، تثبیت مدیریت شهرداری افزایش یابد، بیان کرد «آن می‌بینیم، شهرداری‌ها را که شورای شهر انتخاب می‌کنند بلافاصله جابه‌جایی می‌کنند و ما شرایطی داریم که در شهرهایی طی چند سال، چهار شهردار را تغییر داده، حال سرپرست‌ها نم‌اند. اینجاست که باید به صورت ریشه‌ای به موضوع نگاه شود.»

باید به سه سؤال واضح جواب داده شود: چرا شهرداران به سرعت تعویض می‌شوند؟ تغییر مکرر شهرداران چه آسیب‌هایی به شهر می‌زند؟

چه راهکارهایی می‌توان ارائه داد تا از وضع موجود خارج شویم؟ به سراغ کمال اطهاری رفتیم، استاددانشگاهی که اقتصاددان است و از پژوهشگران صاحب‌نام در عرصه توسعه به شمار می‌رود.

در پاسخ قانون فروشی می‌کنند

به شیخ به سؤال اول، به اعتقاد کمال اطهاری، اقتصاددان و پژوهشگر توسعه، موضوع اساسی این است که قانون فروشی وجود دارد، شهرداران به سرعت عوض می‌شوند اما دوباره همان اقدامات قبلی را انجام می‌دهند،

گزارش

سمیه افشین فر

خبرنگار

یادداشت شهرداران و اعضای شورای شهر در شهرهای مختلف مثل نکا و رامسر و چرام به دلیل عمدتاً تخلفات مالی گوشه‌ای از اخبار بازداشت شهرداران و کارمندان شهرداری و اعضای شوراهای شهر و روستاست که هرازچند گاهی به گوش می‌رسد. شهرداران یکی از ارکان اصلی مدیریت‌های شهری و شهرداری‌ها یکی از مهم‌ترین سازمان‌های شهری به شمار می‌رود و ارتباط بین شهرداری و شورای اسلامی شهر در ارائه خدمات به شهروندان در مدیریت شهری حائزاهمیت است. به اذعان کارشناسان عدم تفکیک مسائل سیاسی از مدیریت تخصصی، محدود بودن وظایف نهادها و مدیریت شهری، یکسان بودن مدل اداره امور شهر در تمام شهرهای کشور، ضعف مکانیسم‌های نظارت و تعادل بخشی در تنظیم رابطه شورا و شهردار، عدم شکل‌گیری شوراهای محله‌ای و منطقه‌ای زیرمجموعه شوراهای شهر و نبود انتخاب اعضای شورای شهر مهم‌ترین نقاط ضعف مدیریت شوراهای ایران است؛ اما برکناری یک شهردار یا تخلف چند عضو شورا خواه‌ناخواه به مدیریت شهری هم آسیب می‌زند اینکه آسیب‌ها چیست و چه راهکارهایی را برای رفع آن باید دنبال کنیم مورد بررسی قرار داده‌ایم.

هر پرونده‌ای داستانی دارد

شکی نیست که اگر تعاملات بین شهرداری و شورای شهر دچار آسیب شود، اثربخشی آنها صدمه می‌خورد و این امر بر بسیاری از مسائل کلان شهری تأثیر منفی خواهد گذاشت. اما بر اساس برخی از گزارش‌ها و در برخی از شهرها این چرخه تا حدودی مختل و همین دم باعث شده تا عمر

«ایران» آسیب‌شناسی می‌کند

چالش تعویض مکرر شهرداران

عکس: ایران

انتخاب شهردار در سایر کشورها

برزیل	در شهرهای این کشور، از سال ۱۹۸۸ همه شهرداران به‌طور مستقیم برای یک دوره ۴ ساله توسط مردم انتخاب می‌شوند.
چین	شهرداری پکن یکی از شهرداری‌هایی است که مستقیماً تحت رهبری دولت مرکزی اداره می‌شود و شهردار آن مستقیماً به دولت مرکزی گزارش می‌دهد. شهردار و معاونان او توسط کنفره خلق شهرداری انتخاب می‌شوند. طبق قوانین چین، کمیته ثابت کنگره خلق در سطح محلی اختیار تعیین مقامات محلی تا سطح معاونان ارشد را دارد، اما فقط در جلسه سالانه با حضور تمام اعضا، حق انتخاب رئیس دولت محلی شهردار را پیدا می‌کند.
آلمان	در برلین یکی از بزرگ‌ترین شهرهای آلمان هم مردم به احزاب برای شوراهای شهر رأی داده و حزب برنده، شهردار را انتخاب می‌کند.
انگلستان	انگلیس کشوری نوپا در انتخاب مستقیم شهردار است. اولین شهردار در این کشور «کن لیونیکسون» بود که در سال ۲۰۰۰ با رأی مستقیم مردم انتخاب شد.
مالزی	در کشور مالزی انتخاب شهردار را مستقیم مردم نیست. شهردار کوالالامپور پایتخت کشور مالزی و بزرگ‌ترین شهر این کشور توسط وزیر کشور برای یک دوره سه ساله انتخاب می‌شود.
هند	شهرداری یکی از هشت شهر بزرگ دنیا محسوب می‌شود که از سال ۲۰۰۰ برای انتخاب شهردار انتخابات برگزار می‌شود و شهردار برای مستقیم مردم انتخاب می‌شود.
روسیه	در مسکو هر فردی که قصد شهردار شدن دارد، باید اعضای ۱۰ عضو شورای شهر را به دست آورد و سپس امکان شرکت در انتخابات برای کسب رأی مردم در دست می‌آورد.

موارد و نمونه‌هایی در نهایت آن چه که به دنبال دارد، بیگاری و مهاجرت است.

دلیل تفاوت‌های تهران و سئول
یکی از شهرهایی که در سال‌های اخیر رشد و پیشرفت شایان توجهی در میان سایر کشورهای دنیا داشته، سئول پایتخت کره جنوبی است. جمعیت سئول از ۱۱ میلیون نفر در طول کمتر از ۱۵ سال به ۹ میلیون نفر رسیده است. چرا سئول ترقی‌ناشد؟ اطهاری در پاسخ به این سؤال

مثال در اینجا ضروری است؛ در طرح جامع در خصوص ایجاد منطقه ۲۲ باید پیوند بین صنعت، دانشگاه و دولت فراهم می‌شد، از آنجایی که منطقه ۲۲ در کنار منطقه ۲۱ قرار دارد، این موضوع می‌توانست از تعطیلی کارخانجات جلوگیری کند اما منطقه ۲۲ به‌زور و به حکم شهردار آن زمان مسکونی شد. به دنبال این ماجرا، بیگاری در منطقه شدت پیدا کرد، در نهایت هم ۲۲ آن‌گونه که باید شکل‌نگرفت و دانش‌بنیان‌ها نتوانستند به صورت عینی فعالیت کنند. افزایش چنین

عمل نکردند، چون اراده آن کار، وجود نداشت. « او در ادامه در خصوص بحث آسیب فروروشی می‌زند، توضیح می‌دهد: «عواهای جناحی آسیب‌زا هستند. باید دقت داشت به‌شاید ما برنامه توسعه اقتصادی شهر را سخت می‌توان سامان داد و برای دستیابی به این هدف باید تلاش زیادی کرد. یک مثال عینی برای روشن‌تر شدن موضوع می‌تواند طرح جامع تهران مصوب سال ۱۳۸۶ باشد. طرحی که هیچ‌کدام از شهرداران دوجناح به آن

از شهردار قبل نمی‌تواند انجام دهد. او با اشاره به آسیب‌هایی که تغییرات مکرر شهرداران به شهرها و شهروندان می‌زند، توضیح می‌دهد: «عواهای جناحی آسیب‌زا هستند. باید دقت داشت به‌شاید ما برنامه توسعه اقتصادی شهر را سخت می‌توان سامان داد و برای دستیابی به این هدف باید تلاش زیادی کرد. یک مثال عینی برای روشن‌تر شدن موضوع می‌تواند طرح جامع تهران مصوب سال ۱۳۸۶ باشد. طرحی که هیچ‌کدام از شهرداران دوجناح به آن

ضعف‌های مدیریت شهری در گفت و گو با حق شناس و ایمانی جاجرمی بررسی شد

دو دلیل بی‌ثباتی در مدیریت شهری

شهر و نمایندگان بشدت آسیب‌زننده است.»

شفافیت حاصل اعتماد عمومی
حق شناس با تأکید بر اصل شفافیت ادامه می‌دهد: «منطقی است در چنین شهرهایی برای اینکه نظارت عمومی برقرار شود رابطه بین شهروندان و منتخبین شان رابطه‌ای مستقیم و روزرو و مبتنی بر اصل پاسخگویی و شفافیت باشد اما وقتی در شهری بر اساس رقابت دو یا چند لیست و از طریق حدود ۶ میلیون نفر واجد شرایط رأی انتخاب می‌شوند، یعنی یک نفر تنها با ۲۰ هزار رأی به‌شوراه پیدا کرده است و این نشان می‌دهد نسبتی بین منتخب و مطالبات حق پرسشگری و نظارت دارد، نیست.» وی با نگاهی به اعضای شوراهای شهرها می‌گوید: «بخش شراول آلمان و شهرهایی مثل فرانکفورت، هامبورگ و برلین با اینکه جمعیت‌شان به‌طور متوسط یک‌هشتم تهران است به ترتیب ۱۳۰، ۱۴۰ و ۱۴۰ نفر نماینده دارند در حالی که تعداد منتخبین کلانشهرهای ما کم است و گاهی شهردار با ۱۱ رأی هم می‌تواند انتخاب شود، بنابراین وقتی قدرت متمرکز می‌شود و در اختیار تعداد محدودی از افراد قرار می‌گیرد امکان تخلف و فساد هم بالا می‌رود.»

جلسات غیرعلنی محدود شود

عضو اسبق شورای شهر تهران با بیان اینکه در دو دهه اخیر شاهد کاهش جایگاه رسانه و مطبوعات به عنوان عنصر اصلی ناظر بر فساد بوده‌ایم، ادامه می‌دهد: «در تمام دنیا خبرنگار و رسانه به عنوان نماینده جامعه وظیفه نظارت و بررسی و تحقیق را بر عهده دارد. باید امکان نظارت همه به‌خصوص رسانه و خبرنگاران و فعالان رسانه‌ای محلی را بر روند‌های تصمیم‌گیری

می‌گوید: «چون تهران دانش‌بنیان نشده و به‌جای آن تراکم فروشی داشته و به این روز افتاده است. برعکس سئول، قطب توسعه دانش‌بنیان در کل کره جنوبی شده، و همین امر سبب تمرکززدایی شده، سئول طرح آمایش درست داشت.» پس مشکل ما کمبود دانش است.»

راهکار کجاست؟

حل مسائل مربوط به شهرها و تغییرات عدیده شهرداران به راحتی نیست، در پاسخ به سؤال سوم و به اعتقاد اطهاری، احتیاج داریم که دولت و حاکمیت، کار را از ابتدا شروع کند و چهارچوبی مانند برنامه چهارم را سامان دهد. باید به‌خرد کارشناسی برگردیم و از کارشناسان خوبی که تاکنون به‌کار گرفته‌نشده‌اند استفاده کنیم. البته شاید این افراد به‌سختی راضی به‌کار شوند اما با حفظ استقلال و در اختیار داشتن بودجه ورود می‌کنند. در طول ۲۰ سال گذشته تمام شرکت‌های مشاور شهرسازی و معماری ورشکسته شدند. این موضوع هم از دولت احمدی‌نژاد شروع شد. طرح‌های مصوب توسعه اقتصادی شهر کنار گذاشته شده‌اند و شهرها به همین ترتیب نابود می‌شوند.

اطهاری با تأکید بر این که قانون‌فروشی از طریق تراکم فروشی انجام می‌شود، در ادامه توضیحات خود می‌گوید: «در عرض چندین سال این مصیبت رخ داده است. درکنار این مورد سیاست‌زدگی بر عرصه عمومی قالب شده و اساتید و کارشناسانی که می‌توانستند دانش خود را منتقل کنند، سرکوب شدند حالا امروز نسل جدید که بسیار عزیزتر از ۲۰ سال پیش است، با این‌که سعی می‌کند در این عرصه تلاش کند و شاید کارهای درخشانی هم داشته باشد اما در مجموع در بحث دانش شهری بسیار عقب‌تر از آن‌جایی‌ها است که باید باشد.

در عرصه شهرسازی، مسکن و توسعه دانش‌بنیان‌ها کارها عقب‌مانده است، شوق وجود دارد اما به‌هیچ‌وجه نظام‌مند نیست. ممکن است کسی برای حل مشکل شهرها بیاید و در مورد فردی و مسکن حرف بزند اما توصیه‌هایی غیرقابل‌نظر آن دارد. این مصیبتی است که الان دولت باید به دنبال راهکار برای رفع آن باشد. فرصت زیادی نداریم اگر از فرصت باقی‌مانده استفاده نکنیم درد و رخ مردم بیشتر خواهد شد.»

است که سال ۳۴ تصویب شده و هنوز در حال اجرای آن هستیم هر چند بعد از انقلاب قانون شوراهای هم تصویب کرده‌ایم و حالا برای مدیریت شهری دو قانون داریم. در حالی که در قانون شهرداری، انجمن شهر در داخل قانون دیده شده است. در قانون شوراهای شوراهای متعددی مثل شورای شهر و روستا و شهرستان و استان مطرح شده است اما در اجرا متوجه شدند مدیریت‌های درگیر در امور شهری مثل وزارت مسکن، نیرو، آموزش و پرورش و... سیستم اداری‌شان دولتی است و به‌شوروا توجهی نمی‌کنند و تنها دستگاهی که می‌توانند به‌شورای شهر بدهند شهرداری است. در حقیقت بعد از انقلاب در قانون توقفات و مسائلی در مطرح کرده‌ایم ولی ابزارهای آن را فراهم نکرده‌ایم. سیستم‌های نظارت مربوط به نهاد‌های محلی را هم در نظر نگرفته‌ایم.» یک دیدگاه مدیریتی فراهم نکرده‌ایم. سیستم‌های نظارتی به نظارت نیاز دارند ولی نظارتی باید حساب شده باشد. به‌گفته‌ایم جاجرمی قانونگذار گفته هر ۶ ماه یکبار شهردار باید گزارش مالی و عملکرد خود را در حضور مردم مطرح کند اما در بسیاری از شهرها چه زمانی این اتفاق افتاده است؟ آیا وزارت کشور به‌عنوان مقام بالادستی شهرداران را موظف به ارائه گزارش به مردم کرده یا آنها را مورد بازخواست قرار داده است؟

به اعتقاد این جامعه‌شناس شهری با توجه به اینکه عمر رشته‌های مرتبط با مدیریت شهری در کشورمان به دهه ۳۰ برمی‌گردد باید هر چه سریع‌تر وزارت کشور بررسی‌هایی جامع و کارشناسی انجام دهد و از دانشگاهیان و شهرداران و استادان دعوت کند تا برای موضوعات تحقیقات علمی انجام دهند، چرا که با وجود قدمت رشته مدیریت شهری در کشورمان یافته‌های علمی و مدل‌های جدید

در مدیریت شهری مان‌جایی ندارد و نظام کنونی مدیریت شهری قدیمی و فرسوده است.

مدیریت‌های

درگیر در

امور شهری

مثل وزارت

مسکن،

نیرو، آموزش

و پرورش

و... سیستم

اداری‌شان

دولتی است

و به‌شوروا

توجهی

نمی‌کنند

می‌شد این افراد اعتبار سیاسی و قدرت اجرایی زیادی داشته باشند، اما از زمانی که شوراهای تشکیل شدند این موضوع به آنها واگذار شد تا فردی را انتخاب و معرفی کنند. آنجا که در ایران احزاب محدودی داریم بنابراین دسته‌بندی‌های منفعت‌طلبانه یا قومی و حزبی بر شوراهای حاکم می‌شود و انتخاب شهردار را از دایره حرفه‌ای و توجه به شایستگی‌ها و تخصص‌های مدیریتی خارج می‌کند. بنابراین افرادی انتخاب می‌شوند که نماینده‌اند تا مشکل شهر را حل کنند.» این پژوهشگر با تأکید بر این نکته که با فقدان دستگاه‌های نظارتی در سیستم مدیریت شهری مواجهیم، ادامه می‌دهد: «یک مشکل دیگر در سیستم مدیریت شهری این است که دادستان و خزانه‌دار شهر نداریم. در حقیقت برای اینکه فساد اتفاق نیفتد باید دستگاه‌های ناظر وجود داشته باشند. از نظر مالی سیستم مدیریت شهری باید به‌طور روزمره مردم بردارند، چون استقلال مالی دارد و با دولت متفاوت است. از آنجا که دادستان و خزانه‌دار شهر نداریم هزینه‌کنند پس در چنین سیستمی احتمال فساد هم بیشتر است. در بیشتر کشورها برای اینکه چنین اتفاقی نیفتد مقامی را به‌عنوان دادستان شهر انتخاب می‌کنند که از جنبه عمومی مراقب مدیران شهری باشد و فردی را هم به‌عنوان خزانه‌دار شهر انتخاب می‌کنند که فعالیت‌های مالی شهرداری را کنترل می‌کند. نکته جالب

اعتبار شوراهای صدمه دیده است
این پژوهشگر شهری با اشاره به اینکه در میان کشورهای همسایه جزو اولین کشورهایی بودیم که شورای شهر و روستا داشتیم، می‌گوید: «شوراهای حرکت بی‌نظیری بود اما حالا اعتبار شوراهای صدمه دیده است. قانون شهرداری‌های کشور قانونی